

SCENARIUSZ LEKCJI

OPRACOWANY W RAMACH PROJEKTU:
INFORMATYKA – MÓJ SPOSÓB NA POZNANIE I OPISANIE ŚWIATA.
PROGRAM NAUCZANIA INFORMATYKI
Z ELEMENTAMI PRZEDMIOTÓW MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZYCH

Autorzy scenariusza:

Mariusz Dynek, Błażej Wieteska

TEMAT LEKCJI:

**O czym mówią współczynniki funkcji liniowej?
- wykorzystanie arkusza kalkulacyjnego na lekcjach matematyki**

Streszczenie

Lekcja jest pomysłem na wykorzystanie programu arkusz kalkulacyjny na lekcjach matematyki i informatyki. Tematy dotyczące funkcji liniowej i wpływu zmiany współczynników na wykres funkcji uatrakcyjniła odpowiednia animacja wykonana w arkuszu kalkulacyjnym.

Korzystaliśmy z programu Excel 2010, ale równie dobrze można przygotować odpowiedni plik w darmowych wersjach arkusza np. z pakietu Open Office czy Libre Office.

Aby go zaprezentować, potrzeby będzie rzutnik multimedialny. Można też pozwolić uczniom samym pracować z arkuszami. Na lekcji pierwszej uczniowie rozwiązują odpowiednie zadania z załączonej karty pracy a nauczyciel na rzutniku multimedialnym pokazuje odpowiednie animacje, na lekcjach kolejnych uczniowie sami próbują zbudować odpowiedni plik arkusza.

Czas realizacji

4 x 45 minut

Podstawa programowa

Lekcja może być przeprowadzona w pierwszej klasie liceum. Powiązana jest z następującymi celami nauczania informatyki - wyrobienie umiejętności właściwego dobierania narzędzi informatycznych do wykonywanych zadań, oraz korzystanie ze środków informatycznych w nauce różnych przedmiotów.

Etap edukacyjny: IV, przedmiot: informatyka (poziom podstawowy)

Cele kształcenia – wymagania ogólne:

Informatyka

II. Wyszukiwanie, gromadzenie i przetwarzanie informacji z różnych źródeł; opracowywanie za pomocą komputera: rysunków, tekstów, danych liczbowych, motywów, animacji, prezentacji multimedialnych.

III. Rozwiązywanie problemów i podejmowanie decyzji z wykorzystaniem komputera, z zastosowaniem podejścia algorytmicznego.

IV. Wykorzystanie komputera oraz programów i gier edukacyjnych do poszerzania wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin oraz do rozwijania zainteresowań.

Matematyka

II. Wykorzystanie i interpretowanie reprezentacji. III. Modelowanie matematyczne.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe:

Opracowywanie informacji za pomocą komputera, w tym: rysunków, tekstów, danych liczbowych, animacji, prezentacji multimedialnych i filmów.

Uczeń:

5) gromadzi w tabeli arkusza kalkulacyjnego dane pochodzące np. z Internetu, stosuje zaawansowane formatowanie tabeli arkusza, dobiera odpowiednie wykresy do zaprezentowania danych;

Rozwiązywanie problemów i podejmowanie decyzji z wykorzystaniem komputera, stosowanie podejścia algorytmicznego.

Uczeń:

4) realizuje rozwiązanie na komputerze za pomocą oprogramowania aplikacyjnego lub języka programowania;

Wykorzystywanie komputera oraz programów edukacyjnych do poszerzania wiedzy i umiejętności z różnych dziedzin.

Uczeń:

1) wykorzystuje oprogramowanie dydaktyczne i technologie informacyjno-komunikacyjne w pracy twórczej i przy rozwiązywaniu zadań i problemów szkolnych;

Matematyka

4. Funkcje.

Uczeń:

5) rysuje wykres funkcji liniowej, korzystając z jej wzoru;

6) wyznacza wzór funkcji liniowej na podstawie informacji o funkcji lub o jej wykresie;

7) interpretuje współczynniki występujące we wzorze funkcji liniowej;

LEKCJA NR 1

TEMAT: O czym mówią współczynniki funkcji liniowej?

Cel

Pokazanie wykorzystania arkusza kalkulacyjnego do rozwiązywania zadań z matematyki a w szczególności do obrazowania zależności funkcyjnych.

Określenie monotoniczności funkcji liniowej danej wzorem.

Wyznaczanie współrzędnych punktu, w których wykres funkcji liniowej przecina oś y układu współrzędnych.

Interpretacja współczynników występujących we wzorach funkcji liniowych i wskazanie wśród danych wzorów funkcji liniowych tych, których wykresy są równoległe bądź prostopadłe.

Odczytywanie z wykresu funkcji liniowej miejsc zerowych i obliczanie ich na podstawie wzoru funkcji.

Wyznaczanie wzoru funkcji liniowej, której wykres spełnia zadane warunki, np. jest równoległy do wykresu danej funkcji liniowej.

Słowa kluczowe

Funkcja liniowa, monotoniczność funkcji liniowej, proste prostopadłe, proste równoległe, miejsce zerowe funkcji liniowej.

Co przygotować?

Komputery z zainstalowanym programem arkusz kalkulacyjny.

Rzutnik multimedialny

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie (8 minut)

Nauczyciel prezentuje uczniom funkcjonalności skoroszytu funkcja liniowa i rozdaje karty pracy. Następnie prosi jednego z uczniów o przypomnienie jak nazywają się współczynniki funkcji liniowej.

2. Praca indywidualna ucznia pod kierunkiem nauczyciela z arkuszem kalkulacyjnym (30 minut)

1. Uczniowie wykorzystując dane zawarte w arkuszu *funkcja liniowa* samodzielnie rozwiązują zadania 1-4 i uzupełniają własności I-V.
2. Nauczyciel prosi jednego z uczniów o przedstawienie wyników swojej pracy i odczytanie uzupełnionych własności.
3. Uczniowie wykorzystując arkusz *położenie prostych* samodzielnie rozwiązują zadania 5-6 i uzupełniają własności VI-VII.
4. Nauczyciel prosi jednego z uczniów o przedstawienie wyników swojej pracy i odczytanie uzupełnionych własności.
5. Uczniowie samodzielnie rozwiązują zadania 7-9. Rozwiązania zadań sprawdzają wykorzystując przygotowane arkusze. Ewentualne problemy omawiane są na bieżąco.

Rozwiązania zadań prezentowane są na tablicy.

3. Podsumowanie lekcji (5 minut)

Nauczyciel ustawia widok arkuszy tak, aby widoczna była tylko część zawierająca wykres funkcji i prosi kolejnych uczniów o:

- określenie monotoniczności,
- odczytanie punktów przecięcia wykresu z osiami układu,
- podanie wzoru funkcji.

Odpowiedzi sprawdzamy wykorzystując dane zawarte w arkuszu.

4. Zadanie pracy domowej (2minuty)

Nauczyciel omawia zadanie 10 z karty pracy i prosi uczniów o rozwiązanie go w domu.

LEKCJA NR 2

TEMAT: Obliczenia w arkuszu kalkulacyjnym

Cel

Pokazanie wykorzystania arkusza kalkulacyjnego do rozwiązywania zadań z matematyki a w szczególności do obrazowania zależności funkcyjnych.

Rozwijanie umiejętności wykonywania obliczeń w arkuszu kalkulacyjnym z wykorzystaniem adresowania względnego i bezwzględnego.

Słowa kluczowe

adresowanie względne, bezwzględne i mieszane, formuła, wypełnianie komórek seriami danych, komórka, adres, arkusz, skoroszyt, typ wykresu, etykiety danych

Co przygotować?

Komputery z zainstalowanym programem arkusz kalkulacyjny.

Rzutnik multimedialny

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie (15 minut) (plik funkcja liniowa.xlsx)

Nauczyciel przedstawia zadanie dla uczniów. Prezentuje przy pomocy rzutnika multimedialnego wygląd wynikowego arkusza oraz omawia jego poszczególne elementy. Za pomocą rzutnika pokazuje konkretne przykłady i dokładnie wyjaśnia zasadę adresowania względnego, bezwzględnego i mieszanego. Przypomina sposoby adresowania komórek arkusza, wypełnianie arkusza seriami danych oraz tworzenie wykresu.

2. Praca przy komputerze (20 minut)

Zadaniem uczniów jest przygotowanie arkusza, który zawiera tabelę wartości funkcji oraz wykres funkcji liniowej. Na tej lekcji uczniowie nie formatują tabeli i wykresu. Zmianą wyglądu arkusza i formatowaniem zajmą się na następnej lekcji.

3. Dyskusja podsumowująca (10 minut)

Uczniowie prezentują przygotowane dokumenty. Zastanawiają się wspólnie z nauczycielem, jakie mechanizmy arkusza wykorzystali na zajęciach (adresowanie względne i bezwzględne,

automatyczne wypełnianie, tworzenie wykresu). Czego jeszcze brakuje w ich pliku, aby wykres był animowany (pole pokrętła formularza) oraz by wyświetlał informacje o własnościach funkcji liniowej (zastosowanie funkcji *Jeżeli*).

LEKCJA NR 3

TEMAT: Wykorzystanie funkcji *Jeżeli* i pól formularza w arkuszu kalkulacyjnym.

Cel

Pokazanie wykorzystania funkcji *Jeżeli* w rozwiązywaniu zadań dotyczących funkcji liniowej.

Pokazanie wykorzystania pól formularza w animowaniu wykresu funkcji liniowej.

Słowa kluczowe

funkcja *Jeżeli*, zagnieżdżanie funkcji, pola formularza, pole pokrętła

Co przygotować?

Komputery z zainstalowanym programem arkusz kalkulacyjny.

Rzutnik multimedialny

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie (10 minut)

Nauczyciel przypomina pojęcie funkcji w arkuszu kalkulacyjnym. Pokazuje przykłady różnych wbudowanych w arkusz funkcji. Demonstruje działanie funkcji logicznej *Jeżeli* i dyskutuje z uczniami o jej zastosowaniu w określaniu monotoniczności funkcji. Rysuje na tablicy schemat blokowy algorytmu określającego monotoniczność funkcji liniowej. Objasnia pojęcie zagnieżdżania funkcji w Excelu.

2. Praca przy komputerze (10 minut)

Zadaniem uczniów jest przygotowanie, za pomocą zagnieżdżonej funkcji *Jeżeli*, mechanizmu arkusza kalkulacyjnego, który będzie wyświetlał w komórce, czy narysowana na wykresie funkcja liniowa jest rosnąca, malejąca czy stała.

3. Dyskusja (10 minut)

Uczniowie zmieniają we wzorze funkcji współczynniki a i b , i obserwują zmianę narysowanego wykresu. Dyskutują z nauczycielem o możliwościach zautomatyzowania

zmiany współczynników a co za tym idzie, animowania wykresu funkcji. Nauczyciel pokazuje dostępne w Excelu pola formularza i zwraca uwagę na polu pokrętła, które może w szybki sposób zmieniać wartości w wybranych komórkach.

4. Praca przy komputerze (10 minut)

Uczniowie wprowadzają do arkusza dwa pola pokrętła, które zmieniają współczynniki a i b, i obserwują animację na wykresie. Mają możliwość w sposób obrazowy przekonać się o wpływie współczynników na wykres funkcji liniowej.

LEKCJA NR 4

TEMAT: Formatowanie wykresu i komórek arkusza kalkulacyjnego.

Cel

Uporządkowanie i rozszerzenie wiedzy na temat formatowania wykresu i projektowania tabel w arkuszu.

Słowa kluczowe

serie danych, etykiety danych, nazwa serii danych, etykiety osi kategorii X, typ wykresu, cieniowanie komórek, obramowanie tabeli

Co przygotować?

Komputery z zainstalowanym programem arkusz kalkulacyjny.

Rzutnik multimedialny

Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie (15 minut)

Nauczyciel korzystając z rzutnika multimedialnego prezentuje sposoby formatowania poszczególnych elementów wykresu. Omawia pojęcia etykiety danych, linii siatki czy wypełniania tła wykresu kolorem oraz zagadnienia związane z projektowaniem tabeli arkusza kalkulacyjnego - zmiana szerokości kolumn i wysokości wierszy, wprowadzanie do komórek arkusza długich tekstów i dużych liczb, zmianę obramowania tabeli.

2. Praca przy komputerze (20 minut)

Uczniowie zmieniają wygląd tabel i wykresu. Poprawiają atrakcyjność wykresu, co wpływa na lepsze rozumienie wpływu współczynników na wygląd wykresu. Wybrany uczeń może zaprezentować swoją pracę za pomocą rzutnika multimedialnego i omówić tworzenie wykresu dla jednej serii danych. Kolejny uczeń może zaprezentować sposób tworzenia wykresu dla kilku serii danych.

3. Dyskusja podsumowująca (10 minut)

Uczniowie prezentują swoje prace i utrwalają wiadomości.

Dostępne pliki

karta pracy, tutorial, plik funkcja liniowa.xls,